

FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN

Advies 2015/9

De Federale Adviesraad voor Ouderen, opgericht krachtens de wet van 8 maart 2007 tot oprichting van een Federale Adviesraad voor Ouderen en waarvan de leden benoemd zijn bij het koninklijk besluit van 13 november 2012 houdende benoeming van de leden van de Federale Adviesraad voor Ouderen, heeft tot taak om op eigen initiatief, op verzoek van de federale regering of op verzoek van een Wetgevende Kamer advies uit te brengen over de tot de bevoegdheid van de federale overheid behorende aangelegenheden met betrekking tot de pensioenen, de gelijkheid van kansen, de sociale integratie en de bestrijding van de kansarmoede, de toegankelijkheid tot de gezondheidszorg en de mobiliteit.

Met toepassing van artikel 3 §3,1° van voormelde wet van 8 maart 2007 brengt de Federale Adviesraad voor Ouderen volgend advies uit:

ADVIES VAN DE FEDERALE ADVIESRAAD VOOR OUDEREN MET BETREKKING TOT DE OPSTELLING VAN HET DERDE FEDERAAL PLAN ARMOEDEBESTRIJDING

SITUERING VAN HET ADVIES

De Federale Adviesraad voor Ouderen heeft de bevoegdheid gekregen om zich bij middel van adviezen uit te spreken over de algeheelheid van de materies die de ouderen aanbelangen.

Eén van deze bevoegdheidsdomeinen slaat op de maatschappelijke integratie en de armoedebestrijding.

Na voorbereiding ervan in de Commissie Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding heeft de Raad conform artikel 3 §2 van de wet van 8 maart 2007 een bespreking gewijd aan de opstelling van het derde federaal plan armoedebestrijding.

ADVIES inzake inkomensarmoede bij gepensioneerden

In 2012 behoort 18,4% van de 65-plussers in België tot de groep met een armoederisico op basis van het inkomen volgens de EU-SILC 2013 gegevens. Dit houdt in dat ongeveer 338.000 65-plussers een inkomen heeft dat lager ligt dan de armoededrempel. In 2012 bedroeg deze 1.074 € netto per maand of 12.890 € netto per jaar voor een alleenstaande.

Het FOD rapport april 2015 rond armoede maakt inzichtelijk dat het armoederisico bij ouderen geleidelijk aan het dalen is. Deze daling is vooral te wijten aan de periodieke verhogingen van de laagste pensioenen (sinds 2000) en van de betere inkomenspositie van de jongste generatie ouderen. Maar ondanks de relatieve daling van de armoede onder ouderen, blijft hun armoederisico wel hoger dan dat van de globale bevolking en hoog in vergelijking met ouderen in andere Europese landen. Vooral de vergelijking met de ons omringende landen is opvallend: Frankrijk: 8.7%; Duitsland: 14.9%; Nederland: 5.5% en Luxemburg: 6.2%.

Het armoederisico bij 65-plus ligt ook merkkelijk hoger dan het armoederisico dan bij de groep jonger dan 65 jaar (= 14,4%).

Inkomensarmoede leidt tot een lagere cultuurparticipatie, minder sociale contacten, minder goede woonomstandigheden en uitstel van gezondheidszorgen.

- De RAAD wenst te wijzen op de **ongelijkheden** die bestaan **in het gebruik van de tweede en derde pensioenpijler**. Wanneer het pensioenbeleid zich te sterk op deze pijlers toespitst, dreigen de bestaande ongelijkheden — tussen lage en hoge pensioeninkomens — verder toe te nemen.
- Inkomensarmoede bij gepensioneerden kan vermeden en teruggedrongen worden door voldoende middelen vrij te stellen voor **de versterking van de eerste pensioenpijler**. (zie FAVO advies 2014/6)

Concreet betekent dit:

- Verdere verhoging van de minimumpensioenen zodat ze toelaten om een menswaardig leven te leiden;
- Automatische koppeling van de pensioenen aan de index om koopkrachtverlies te vermijden;
- Automatische koppeling van de pensioenen aan de welvaart om uitholling van de pensioenen ten opzichte van loontrekkende te voorkomen;
- Een inhaalbeweging van de oudste pensioenen, omdat de welvaartsontwikkeling van de afgelopen decennia niet ten volle verrekend werd in de pensioenen.

ADVIES inzake armoedebestrijding op specifieke terreinen bij gepensioneerden

*Naast het inkomensniveau speelt ook **het uitgavenniveau** een pertinente rol in het risico om in armoede verzeild te raken. Ouderen die huren op de private huurmarkt kennen een hoger armoederisico dan huiseigenaars. Ouderen kampen ook vaker met hogere gezondheidskosten en extra kosten voor thuiszorg en -hulp. Dit heeft een belangrijke impact op hun budget. Gecumuleerde kosten kunnen oudere personen in financiële problemen brengen.*

Vandaar dat het armoedeonderzoek meer moet focussen op risicogroepen, niet alleen naar inkomen maar zeker en vast ook naar uitgaven. Dit gebeurt het best via de methode van de referentiebudgetten.

Een referentiebudget bestaat uit verschillende korven van noodzakelijke goederen. Voor ieder product of dienst in een korf wordt een prijs vastgelegd. De optelling van deze prijzen vormt dan het totaalbudget. Op deze manier wordt een minimaal inkomen vastgesteld, rekening houdend met het type huishouden. Zowel in het wetenschappelijk onderzoek naar de meting van armoede als in het onderzoek naar de doeltreffendheid van het minimabeleid zijn referentiebudgetten waardevolle vergelijkingsmaatstaven. Ze laten toe het uitgavenpatroon van verschillende bevolkingsgroepen, waaronder ook 65-plussers, goed in kaart te brengen.

- De RAAD pleit dan ook voor **een ruime toepassing van deze referentiebudgetten** bij het voeren van een effectief armoedebeleid. Het vormt een goede leidraad voor de OCMW's bij het aftoetsen van noden en het garanderen van een menswaardig inkomen. (zie ook de adviezen 2014/5 en 2015/5)

Naast de pensioenproblematiek en het gebruik van referentiebudgetten, wenst de Raad specifiek aandacht te vragen op volgende terreinen:

- De toegang tot en **het recht op kwaliteitsvolle en betaalbare gezondheidszorg** moet voor alle gepensioneerden verzekerd blijven onder meer door de versterking van de verplichte solidaire ziekteverzekering. Meer specifiek adviseert de Raad (zie ook advies 2015/2):
 - Het wettelijk begrenzen van ereloonsupplementen voor éénpersoonsskamers;
 - Prijzen en diensten moeten transparant zijn. De patiënt moet voor zijn opname duidelijkheid krijgen over de kosten van een ziekenhuisopname in functie van de eigen keuzemogelijkheden;
 - Een veralgemeende (verruimde) toepassing van de derdebetalingsregeling. Hierdoor moet het uitstelgedrag voor doktersbezoek vermeden worden;
 - De toegang tot betaalbare verzekeringen moeten gegarandeerd worden, ongeacht de leeftijd. Bijzondere voorwaarden of weigeringen moeten objectief gemotiveerd worden;
- **Het recht op energie** moet opgenomen worden als grondrecht in artikel 23 van de Grondwet. Er moeten inspanningen geleverd worden voor betaalbare energieprijzen en een gewaarborgde toegang tot energie. Coördinatie met andere beleidsniveaus is hierbij aangewezen.
- Er moet gegarandeerd worden dat elke burger **toegang krijgt tot de informatie- en communicatietechnologieën**. Er dienen maatregelen genomen te worden om lagere telecomtarieven te stimuleren. Discriminatie moet vermeden worden door het recht op papieren informatie en een fysiek loket te waarborgen voor elke burger. Hij/zij moet op een duidelijke manier geïnformeerd worden over deze mogelijkheid.
- Armoedebestrijding houdt ook rekening met het bieden van **voldoende participatiekansen**. Armoede en sociale isolatie gaan nog steeds hand in hand. Sociale activering en participatie moeten mensen uit hun isolement halen. Er dienen voldoende middelen voorzien te worden voor het Fonds voor Participatie en Sociale Activering, opdat o.a. de OCMW's dit kunnen aanwenden voor het bevorderen van individuele en collectieve vormen van sociale participatie.
- Tenslotte moet **onderbescherming** voorkomen worden door, waar mogelijk, sociale rechten automatisch toe te kennen. Naast inkomens- en gezondheidsrechten dient specifieke aandacht uit te gaan naar mobiliteit, telecom en energie.

Goedgekeurd tijdens de plenaire vergadering van 27 oktober 2015.

Willy PEIRENS,

De Ondervoorzitter

Luc JANSEN

De Voorzitter